

Russisk nytårshilsen

8. januar 2013

Til Dansk-Russisk Forenings medlemmer og samarbejdspartnere!

Jeg er i disse dage rejseleder for en "Kirke- og kulturrejse til St. Petersburg" for at delagtiggøre en gruppe danskere i den russiske jul omkring 6. januar – i Rusland fejrer man først vores nytår 31. december-1. januar, så kirkens jul efter den førkommunistiske, julianske kalender 6.-7. januar, og mange fejrer bagefter også kirkens nytår 13.-14. januar! De store boulevarder er overdådigt udsmykket, og foran kirkerne er de store nytårstræer, som det hedder her, udsmykket med utrolig flotte lysende røde kors. Sneen gør virkningen endnu mere fantastisk, og det har også været muligt at få en kold tur i hestetrukken kane. Det vrimler med mennesker – meget få udenlandske turister, men masser af russere på besøg. Og propfulde kirker. Samt nytårsudsalg i bugnende butikker. Tilsyneladende er der ikke megen nød. Før man kommer ned i sidegaderne og besøger et af de hjemløses herberger. Men besøget her har også givet lidt grund til optimisme – ihærdige græsrodde arbejder med de fattige, de hjemløse og stofmisbrugerne, og får nu nogen økonomisk støtte fra regeringen. Medarbejderne var ikke desillusionerede, selv om der stadig er megen nød. Mange russere mener, at tilværelsen ikke er så ringe i dagens Rusland, blot man ikke er syg eller gammel. For socialt sikkerhedsnet er der ikke meget af.

Det her også været en oplevelse at besøge kolleger ved St. Petersborgs universitet. Fremragende forskere og undervisere. Men på ingen måde forgyldt af samfundet. Man er fortsat ikke privilegeret i Rusland, når man har fået en lang uddannelse, snarere tværtimod. Og for de fleste russere svarer lønnen i rubler meget godt til en dansk løn i kroner – blot har rublen kun en femtedel af den danske kronens værdi. Priserne ligger derimod tæt på det danske niveau, altså 4-5 gange højere i forhold til en russisk gennemsnitsindtægt. At skatten så kun er 13 % og dermed kun omkring en fjerdedel af det, de fleste danske betaler for den sidst tjente krone, opvejer kun delvis forskellen.

Rusland som skattely er lige kommet på alles læber, efter at præsident Putin netop har givet den franske filmskuespiller Gérard Depardieu en rigtig nytårgave (det giver man i Rusland i stedet for julegaver): et russisk statsborgerskab. Depardieu var blevet rasende over den nye franske præsident Hollandes "millionærskat" på 75 % og havde vaklet mellem at flytte over grænsen til Belgien eller blive statsborger i småstaten Montenegro – den sidste i øvrigt stærkt forbundet med russiske oligarker. Men Putin har nu overtruffet dem. Depardieu har i forvejen et stort navn i det filmglade Rusland – senest har han spillet den for tsarfamilien og Rusland så skæbnesvangre munk Rasputin, og han har i øvrigt gjort sig fordelagtigt bemærket i Kreml ved sin entusiastiske hyldest til den Putin-tro tjetjenske præsident Kadyrov.

Statsborgerskabet til Depardieu er det sidste i en række af gensidige drillerier mellem vesten og Rusland. Putin og de kredse der støttede hans genvalg, herunder den Russisk-ortodokse patriark Kirill, har allerede tidligere på året været stærkt irriteret over vestlige sympatitilkendegivelser over for de kvindelige pop-provokatører "Pussy Riot", som protesterede mod kirkens støtte til Putins genvalg ved at fremsige en politisk bøn foran ikonvæggen i Ruslands største kirke, Kristus Frelser i Moskva – i øvrigt det sted, patriarken selv blev valgt på et kirkemøde for få år siden. De negative reaktioner fra udlandet er især kommet efter de hårde fængselsstraffe, der er blevet givet for en forseelse, som i anklageskriftet blev karakteriseret som hadefuld, religionsfjendtlig "hooliganisme".

Alvorligere er dog den strid, der er brudt ud mellem den amerikanske kongres og den russiske statsduma omkring menneskerettighederne i Rusland. Først Repræsentanternes Hus og siden Senatet har i år vedtaget en lov, som forbyder indrejse til USA for personer involveret i den formentlige mishandling og mangel på lægehjælp i fængslet af den 37 år gamle advokat Sergej Magnitskij, som endte med hans død i november 2009 efter 358 dages varetægtsfængsling, uden at han var blevet stillet for en dommer.

Den amerikanske kongres' vedtagelse af loven, som også forbyder indrejse for andre russiske borgere som efter de amerikanske myndigheders opfattelse har gjort sig skyldige i alvorlige menneskeretskrænkelser, fulgtes for få dage siden, den 28. december, af frikendelsen af den sidste anklagede i sagen, fængselsoverlægen Dmitrij Kratov (en anden fængselslæge fik frafaldet sigtelsen). Så indtil videre er

den retsproces, som daværende præsident Medvedev fik sat i gang allerede kort efter Magnitskijs død i november 2009, løbet ud i sandet, kun få og ubetydelige sanktioner har sagen kostet de ansvarlige for behandlingen af den russiske advokat, som var anklaget i en sag om skattesvindel, anlagt mod en amerikansk finansieret fond, han arbejdede for.

Den russiske statsdumas modtræk har været at vedtage en lov, der forbyder amerikanere at adoptere børn fra Rusland. Begrundelsen er et russisk adoptivbarn, som døde af at blive glemt i sine amerikanske adoptivforældres bil for et par år siden og kun fik en mild dom. En af præsident Putins sidste handlinger i 2012 var at underskrive denne lov. Hermed er der sat stop for en udbredt praksis for adoption fra Rusland, som har været populær i USA, og som notorisk har skabt bedre vilkår for mange af de adopterede børn. Det er givet, at irritationstærsklen mellem "vest" og "øst" nu er foruroligende lav.

Man kan roligt sige, at menneskerettighederne er kommet i fokus i dialogen mellem Rusland og vesten! Det gælder også i spørgsmålet om, hvorledes borgerkrigen i Syrien skal håndteres, idet Rusland og Kina stadig er tilbageholdende over for et internationalt indgreb mod Assad-regimet. Men her er "vesten" nu næsten lige så tilbageholdende som "østen".

Jo, 2012 har været et begivenhedsrigt år i Rusland. Og bestemt ikke i alle henseender meget flatterende for forholdene og udviklingen. Dog skal det understreges, at Rusland nu ligger som nr. 133 på græsrødsorganisationen Transparency Internationals korruptionsbarometer, imod status som nr. 143 sidste år. Ruslands korruption er altså ifølge barometret faldet fra et niveau som Nigeria til et niveau som Iran. Ikke imponerende, men dog et fremskridt. Men også et tegn på, at der er meget at gøre endnu – til sammenligning blev Danmark registreret som det mindst korrupte land i verden i 2012, men selv Danmark kan ikke karakteriseres som totalt korruptionsfri zone.

På foreningens ruslandskonferencer i slutningen af november var netop korruptionen et centralt emne for det kritiske indlæg fra økonomen Mikhail Deljagin, den ene af vore gæster fra Rusland. For ham står korruptionen som et grundlæggende princip for hele statsopbygningen, som den enkelte embedsmand i virkeligheden står magtesløs overfor, og som beskyttes bl.a. af politiet. For ham har de sidste 25 års udvikling været karakteriseret ved en systematisk udplyndring af det russiske samfund, som har været mulig, fordi Rusland stadig ikke kan karakteriseres som et retssamfund: "Det man kalder korruption, er i vores nuværende statsordning det normale. En samvittighedsfuld embedsmand kan intet gøre ved det, for han kan ikke nedbryde det grundlag, den herskende klasse i landet hviler på. Vores bureaukrater bruger vores lands problemer til deres egen fordel. Røveri splitter. To klaner kæmper mod hinanden, de tidligere liberale (som nu selv er blevet erhvervsfolk) og *siloviki*, styrke-
dyrkerne (med deres vestfjendtlige retorik)."

Dette meget dystre syn på det efterkommunistiske Rusland skulle dog ikke forstås som en nostalgisk længsel tilbage til kommunismens dage. Og alene det, at en russisk forsker ustraffet kan tage til København og holde et officielt indlæg af denne art i det danske parlament, er noget, der viser, hvor dybtgående ændringer trods alt er i det russiske samfund i forhold til Sovjettiden. TV er godt nok under kontrol fra Kreml og dets allierede, men det er så som så med TV's frihed også i vestlige lande som Italien og USA – her finder vi den samme sammenfiltrering af kommercielle og politiske interesser som i Rusland.

Men det russiske internet er stadig frit og et af de mest interessante områder i cyberspace – der hvor ytringsfriheden er mest truet, er når journalister og advokater kommer for tæt på kriminalitet, herunder korruption. Drabet på Anna Politkovskaja, som før har været fremhævet på foreningens hjemmeside, er ikke blevet overbevisende opklaret, men netop i 2012 har hendes døtres advokat fået sagen genoptaget. Der er modige folk inden for de juridiske institutioner og energiske græsrodder, som stadig kæmper for retfærdighed og ikke giver op.

På det seneste er jeg flere gange blevet spurgt af danske medier om, hvorvidt den Kolde Krig var på vej tilbage efter Putins genindsættelse som præsident. Det vil nu være at overvurdere situationen. Der er stadig en stærk gensidig afhængighed mellem Rusland og vesten. Både økonomiske, sikkerhedsmæssige, økologiske og kulturelle forhold binder de to storregioner sammen. Og interessen for Rusland i

udlandet er igen blevet større. Turismen mellem Danmark og Rusland udvikler sig stadig mere positivt, også fra russisk side, med mange flere besøgende, bl.a. via krydstogtskibe. Stadig er den gensidige visumpligt en hæmsko for den gensidige turisme. Men det er i det mindste et spørgsmål, som regelmæssigt tages op igen, selv om det endnu ikke har ført til væsentlige resultater.

Der står meget på spil i Jordens største land målt i areal, og meget kan og skal betragtes under en kritisk synsvinkel. Men der er også stadig megen frihed og positiv udvikling i det store land. Det vi alle ønsker, ikke mindst i Dansk-Russisk Forening, er at bidrage og stimulere til mere viden og mere kontakt med dette fascinerende land, som har lidt så meget, hvilket vi fik understreget ved den GULag-konference, som fandt sted i efteråret på Christiansborg under medvirken af landsforeningen og med Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder som hovedarrangør. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til også at takke vore faste samarbejdspartnere, herunder FN-forbundet og Det Radikale Venstres udenrigspolitiske udvalg, for godt samarbejde gennem det forløbne år.

Et centralt moment i 2012 var foreningens landsmøde, som fandt sted på Skanderborg Vandrehjem, et meget smukt og velfungerende sted, i april. Vi konstituerede os ved den lejlighed med ny landskasserer, idet Sven Møller Jensen havde ønsket at træde tilbage efter en årrækkes energisk indsats for foreningen. Asger Pedersen blev valgt som hans efterfølger. Det betød tillige, at han måtte ophøre med at repræsentere Københavnsafdelingen i landsledelsen, hvor han er blevet efterfulgt af Britta June Johnsen. Ligeledes måtte Asger erstattes på 1. næstformandsposten, den blev overtaget af Kim Frederichsen, den hidtidige 2. næstformand. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at sige tak for det arbejde, de nævnte har gjort for foreningen gennem adskillige år.

Blandt landsmødets beslutninger var at gøre mere for turismen og kommunikationen udadtil. Kim Frederichsen har overtaget filmudlånet fra Sven Møller Jensen, som i sin tid byggede det op. Gunvor Andersen tog initiativ til at indbyde en rejsearrangør til at holde foredrag i lokalafdelingerne. Ulrik Eskildsen har fortsat udbygningen af hjemmesiden, som Sven Møller Jensen har givet sit nuværende, moderniserede design, og foreningen er nu også kommet på Facebook og Twitter. Naturligvis kan der gøres meget mere ad denne vej, men landledelsen kan ikke siges at have siddet landsmødets ønsker overhørig. I den forbindelse skal jeg ikke undlade at minde om den opfordring, der kom på landsmødet om, at de af foreningens medlemmer, som har relevante rejseoplevelser at formidle, yder et bidrag til det "rejseforum", landsledelsen nu arbejder på at få sat op. Jeg lægger selv ud med ovennævnte indtryk fra Akademisk Rejsebureaus russiske julerejse til St. Petersburg.

Et særtræk ved Dansk-Russisk Forening i forhold til de fleste andre venskabsforeninger er de stærke lokalafdelinger, hvor så meget af oplysningsvirksomheden og de kulturelle aktiviteter er centreret. Af lokale initiativer kan jeg f.eks. fremhæve det seminar om Grundtvig og Rusland, som Sjællandsafdelingen arrangerede i marts på den historiske Udby kro nær Grundtvigs fødested, og hvor den centrale russiske gæst var oversætter af Grundtvig-salmer til russisk. Seminaret beskæftigede sig især med det interessefællesskab om kristendommens grundbegreber, som Grundtvig delte med de ortodokse kristne, og som har ført til en beskæftigelse ikke blot med hans kirkesyn og kirkepoesi, men også med hans folkeoplysningstanker. Der er glædeligt, at det nu er blevet muligt at lave et opfølgingsseminar den 24. august 2013, denne gang på et andet historisk Grundtvig-sted, Rønnebæksholm nær Næstved.

Men både for landsforeningen og lokalafdelingerne rækker medlemskontingenterne ikke til, når store projekter skal sættes i søen. Vi har brug for sponsorer. Her er det på sin plads at takke Hermod Lanungs Fond for dens trofaste og generøse støtte til vore Ruslandskonferencer gennem mere end 20 år, Tips- og Lottofonden for sine tilbagevendende bevillinger til vores oplysningsarbejde, samt Folmer Wisti Fonden for International Forståelse, som ubeskåret har imødekommet Sjællandsafdelingens ansøgninger om støtte til begge Grundtvig-seminarer.

Godt nytår til alle, og på gensyn i 2013!

Karsten Fledelius
Landsformand